

De Dagobert Duck van het sociaal kapitaal

Auteur(s):

Lecq, S.G.van.der.
Hoofdredacteur ESB

Verschenen in:

ESB, 88e jaargang, nr. 4398, pagina D32, 27 maart 2003

Rubriek:

Dossier: Sociaal Kapitaal

Trefwoord(en):

epiloog

Sociaal kapitaal blijft een boeiende metafoor. In dit esb-dossier kwamen al diverse uitwerkingen van het concept aan de orde. Volgens Ruys is sociaal kapitaal het sociale netwerk dat waarde krijgt doordat het in het economische verkeer is ingebracht. Engbersen meent dat cultureel, sociaal en economisch kapitaal converteerbaar zijn. Dat klinkt lucratief. Beugelsdijk maakt zelfs de sociaal kapitaalbalans van Nederland op. Die kapitaalmetafoor is dus zo gek nog niet, maar wie a zegt moet ook b zeggen. Wie zijn dan de sociaal kapitalisten? Kunnen we een nieuwe esb-top samenstellen, een soort sociale Quote-500? Om de gedachten te bepalen, gaat esb op zoek naar de Dagobert Duck van het sociaal kapitaal. Volgens Gelauff en Dekker bestaat sociaal kapitaal uit drie elementen: normen, netwerken en vertrouwen. Dat worden dus drie subzoektochten. Voor de topper van de normen doen de geestelijk leiders van dit land een goede gooi. Neem dominee Visser, die normen inzake het omgaan met drugsgebruikers neerzet. Ook premier Jan-Peter Balkenende kandideert. Hij heeft immers het normen- en waardendebat op zijn naam staan. Uit vele kandidaten noemen we er nog eentje: Amnesty International, dat op internationale schaal de rechten van de mens als norm propageert. Dan de netwerkers, die is lastiger. Je hebt de passieve netwerkers, waarvan iedereen zorgt dat hij of zij in hun netwerk komt. Wie wil niet bevriend raken met prinses Máxima, Bill Gates of Jamai? Deze personen kunnen we hier uitsluiten omdat ze zelf niet actief bijdragen aan de deze vorm van sociaal kapitaal. Nee, dan de actieve netwerkers, zoals Henk van der Meijden, die doen er tenminste moeite voor. Of Henny de Ruiter, die naar verluidt momenteel de meeste (zware) commissariaten van Nederland vervult. En vergeet ook niet de stille kracht van Victor Halberstadt en Herman Wijffels, met hun felbegeerde adressenboekjes. Dat wordt nog moeilijk met die verkiezing. Nu ook nog het vertrouwen. Uhm... zijn economen te vertrouwen? Jawel! Neem Wim Duisenberg, van wie gezegd wordt dat zodra hij op tv verschijnt, de markten reeds bedaren. Of Jan Pen, die het allemaal zo helder aan de gewone burger kan uitleggen dat economie ineens niet moeilijk meer lijkt. En dan is er bijvoorbeeld de economieleraar uit Doetinchem, die ieder jaar weer netjes zijn leerlingen door de examens haalt. Allen boezemen vertrouwen in, maar ieder op een andere manier. Zo komen we er niet met die Dagobert Duck. De een heeft dit en de ander dat, en de meeste beroemde en anonieme Nederlanders hebben van alledrie een beetje. Wacht even... maar juist dat maakt dat we kunnen spreken over sociaal kapitaal. Het is immers de combinatie van normen, netwerken en vertrouwen die ertoe doet. Wie dat deelt, heeft sociaal kapitaal. Delen? Dat is niets voor Dagobert Duck. De zoektocht nadert een volgende ontdekking. Sociaal kapitaal moet je delen. Zodra je probeert mensen ervan uit te sluiten, is het weg. Afgezien van persoonlijke netwerken is het grootste deel van ons sociaal kapitaal niet-uitsluitend. Wie niet helpt het te onderhouden, krijgt het lastig in de samenleving. Niettemin krijgt iedereen een startsaldo, gewoon door hier te zijn. Weinig uitsluiting dus, maar is sociaal kapitaal rivaliserend? Nauwelijks, want ieders gebruik ervan en de mate waarin je eraan bijdraagt, worden verdisconteerd in de eigen individuele reputatie zodat anderen er geen last van hebben. Pas als een kritische massa zich afkeert van gezamenlijke normen, of een eigen netwerk opbouwt, komt het sociaal kapitaal in gevaar. In de verte doet dit denken aan het actuele debat over multiculturaliteit en inburgering. De vraag is dan of de kritische massa er al is. Zo ja, dan is sociaal kapitaal slechts semi-publiek. Zo nee, dan is sociaal kapitaal vooral een publiek goed. Als sociaal kapitaal een publiek goed is, moet de overheid er dan in voorzien? Meer sire-spotjes met: "De maatschappij, dat ben jij" of leren we kinderen op school hoe we in de wereld met elkaar omgaan? Raes meent dat het laatste zinvol is en doet hiervoor concrete suggesties. Wolfson kaatst de bal terug en meent dat de overheid zelf eerst maar eens het goede voorbeeld moet geven. Daar kan niemand tegen zijn: ook de overheid moet fatsoen gewoon doen. Ondertussen hoeft de rest van de samenleving niet passief af te wachten, want veel sociaal kapitaal komt in het maatschappelijk middelveld tot stand en dat vergt dagelijkse actie. Nog eenmaal de metafoor. Dagobert Duck heeft veel meer geld dan zijn neefjes. Hoe is de vermogensverdeling van het sociaal kapitaal? Ook hier toont de Lorenz-curve de bekende banaanvorm. Wie weinig heeft, moet extra z'n best doen om te profiteren van de mogelijkheden van de samenleving. Zoals Engbersen en Veenman laten zien, moet je tenminste buiten je eigen groep kunnen treden om andere normen en netwerken op te doen, zodat je ook in andere segmenten van de samenleving voldoende vertrouwen opwekt om kansen te krijgen. Dankzij overbruggend sociaal kapitaal kom je verder in het onderwijs en op de arbeidsmarkt. Het wijk- en opbouwwerk vormen hierbij vaak een onmisbare schakel. Zou de vrijwilliger van het jaar soms onze gezochte grootkapitalist zijn?

Dossier Sociaal kapitaal

F.A. van der Duyn Schouten en J.W. Oosterwijk: [Sociaal kapitaal van wetenschap naar beleid](#)

G.M.M. Gelauff: [Sociaal kapitaal in de economie](#)

A.B.T.M. van Schaik: [Empire van sociaal kapitaal](#)

A.L. Bovenberg en J. Potters: [Met en enquêtes en experimenten hetzelfde vertrouwen?](#)

P. Dekker: [Tussen sociale cohesie en politieke democratie](#)

G.B.M. Engbersen: [De armoede van sociaal kapitaal](#)

L. Borghans en B. ter Weel: [Vriendelijk, maar toch duidelijk](#)

R.H.J. Mosch: [Sociaal handelskapitaal](#)

S. Beugelsdijk: [Neerlands sociale kapitaalbalans](#)

P.H.M. Ruys: [De coöperatie als beheerder van sociaal kapitaal](#)

S. Beugelsdijk en N.G. Noorderhaven: [Sociaal kapitaal en ondernemingszin](#)

J. Veenman: [Allochtonen en hun sociaal kapitaal](#)

J. de Koning en R. Kunnen: [Sociaal kapitaal en vergrijzing](#)

S.E.P. Raes: [Een overheidsrol bij sociaal kapitaal](#)

D. Wolfson: reactie: [Sociaal kapitaal en openbaar bestuur](#)

S.G. van der Lecq: [De Dagobert Duck van het sociaal kapitaal](#)